

Bakonybéli Apátság rövid története

Szent István király Szent Günther türingiai főnemesből lett vándor szerzetes kérésére 1018. évben alapította meg a Bakonybéli Apátságot. A bencés szerzetes II. Henrik bajor király, majd császár rokona, Boldog Gizella királyné pedig az uralkodó húga volt. A magyar államalapítás legkorábbi évtizedeiben egy királynéi udvarház épült a későbbi bakonybéli monostor helyén. A volt királynéi udvarházat építették át, vagy annak helyére építettek monostort. A források szerint a Bakonybéli Apátságnak a királyné kitüntetett figyelmet szentelt, ami a birtokadományok formájában is megjelent. A Bél - medence körüli erdők Szent István korában erdőispánság részét képezték, királyi birtokok voltak. Valószínű, hogy a bencés rendi apátság és a monostor kezdetben a Hegyeskő, Kerteskö, Fehérkö, Odvaskő közötti erdőterületeket kapta meg. Ezeket egészítették ki különböző adományok. Szent Günther Szentkútnál épített remetelakot. Günther lett az első béli apát, aki jóval 1040 előtt visszatért német területre, ahol 1045-ben halt meg. (3), (4), (20), (21)

Szent Gellért 1015 körül Velencéből (Venetiából) érkezett I. István király udvarába. A király az előkelő származású és kiváló műveltségű Gerardó - magyarosan Gellért - szerzetesre bízta Imre fia nevelését. A szerzetes a megbízását teljesítve Bél déli határában lévő Borostyánkőnél telepedett le. Ebben a csendes környezetben közel hét évig élt remeteségben. Szent Gellért I. István király 1030-ban püspökké nevezte ki, és újabb feladattal bízta meg: a csanádi egyházmegye megszervezésével. A püspök I. István király halála utáni években szembeszállt a pogány restaurációval. Szent Gellért a kitört pogánylázadásnak esett áldozatul 1046-ban a budai Kelen-hegyen (a jelenlegi Gellért-hegy lábánál). Vata vezér által felbújtatott pogány tömeg kővel dobálta meg, elfogták és kétkerekű kordén lelőtték a meredek hegyoldalon. (3), (21), (22)

A történészek számára a legtöbb gondot az állítólag 1037-ben Szent István által kiállított adománylevél jelenti. Ma már bizonyos, hogy ezt a királyi adománylevelet utólag, valamikor 1240 körül írták, vagy hamisították. Az oklevél így is többszöri átírás után maradt meg. Az állítólagos adománylevélből megtudhatjuk, hogy a Bakonybéli Apátságot a király kiemelte az összes püspökség hatalma és joghatásköre alól. Apátjaikat a szerzetesek konventje választotta meg, s a papszentelés az ő jogkörük volt. Az apátság független volt várispánságoktól, a bakonyi erdőispánságoktól. Az ispánság erdőővei nem akadályozhatták a szerzetesrend tagjait és szolgálait jogaik gyakorlásában, így tilos volt számukra az apátságtól bármiféle vámot, termékjáradékot beszedni. Az adománylevélből megtudhatók az apátság közeli és távoli birtokai. Ezt a listát egészítette ki később számos magánbirtokos adománya, hagyatéka. Jagelló Ulászló király 1516-ban megszüntette a Benedek-rendi monostor és apátság közel ötszáz éves esztendeig tartó önállóságát, és kegyuraságát Szent Márton-hegyi Apátságnak ajándékozta. Ettől kezdve 1950-ig gazdasági és személyi kérdésekben a kegyúr, a Pannonhalmi Apátság elöljáróinak a véleménye volt a meghatározó. 1950-1998 között nem működött a Bakonybéli Monostor. 1998-ban Szent Mauríciusz Monostor névvel újjáalapították a Pannonhalmi Apátságtól függő szerzetesi közösséget (nem független perjelséget). (3), (21)

A középkori oklevelek egybehangzó tanúsága szerint a többször újraalapított béli szerzetesközösség a kezdetektől egészen a napjainkig a római kori Szent Móric vértanú égi pártfogását élvezte. Szent Móric (latin nevén Szent Mauríciusz) a hatezer főből álló thébai légió hadvezére volt. Az ezerhatszáz éves vértanúlegenda szerint a teljes légió megszegte a pogány római császár parancsát, a katonák nem voltak hajlandók a híveik ellen fordulni és

megtagadni keresztény hitüket. Fegyvereiket önként letéve - ellenállás nélkül - mindegyikükkel a zsarnok pallósa végzett. Közöttük volt Szent Móric is. (20)

A szerzetesekből, a királynéi udvar tagjaiból, valamint az őket kiszolgáló személyzetből és a gazdasági emberekből állt össze a béli közösség. Erre az időszakra vezethető vissza településünk ezer éves története. (*)

Bakonybél történelmét évszázadokon át a bencés monostor apátjai vagy kormányzói határozták meg. Ki kell emelni a névsorból Vidlics Ferenc apát 1709-től 1730-ig betöltött szerepét. Az ő tevékenysége meghatározó volt a barokk kori Bakonybél falu kiépülésében. A történelmi dokumentumok alapján kijelenthetjük, hogy Vidlics apát 1713-ban kezdte kiépíteni az újkori Bakonybél. A Szent Mauríciusz Monostor kőfalain és a majorságon kívüli település szervezett formában az ő kezdeményezésére jött létre. (*)